

Johannes Huybrechts van Loemel, aartsdiaken van Famenne in het bisdom Luik, pauselijk gezant, plaatsvervanger van Adriaan Florisz, staat de zusters van het sint Ursulaklooster in Purmerend toe een biechtvader te kiezen, die hun eenmaal in het leven en telkens bij stervensgevaar, ook als zij dan niet overlijden, na de biecht volledige kwijtschelding van zonden en een volle aflaat kan verlenen.

Perkament, gedrukt.- Inv. 787.- 171 x 238 mm.- In goede staat.- Draad bevestigd door middel van enkele sneden.
Regest: Verhoofstad 1959, 250 nr. 351.
Transcriptie en vertaling: JWS.¹

Universis et singulis presentes literas inspecturis Ioannes Huberti de Loemel, artium magister // ac utriusque iuris licentiatu, archidiaconus Famenne in insigni ecclesia Leodiensi, sancte sedis apostolice nuntius et commissarius: Salutem in domino.

Notum facimus quod sanctissimus dominus noster Leo papa decimus ad affectuosissimas preces illustrissimi Hispaniarum principis Caroli, Austrie archiducis, ex causis in bulla eiusdem // sanctissimi domini nostri expressis concessit omnibus christifidelibus in dominiis dicti principis et locis ac diocesibus circumvicinis manentibus vel ad ea ex aliis regio- // 5 nibus seu locis undecumque, quacumque ex causa recurrentibus et ecclesias vel altaria iuxta ordinationem reverendi patris domini Adriani Florentii de Traiecto, prepositi // ecclesie sancti Salvatoris Traiectensis, quem propterea idem sanctissimus suum et apostolice sedis nuntium et commissarium unicum constituit, vel per eundem Adrianum subdele-// gatorum seu subdelegati, visitantibus et ad opus ipsarum indulgentiarum contribuentibus, plenissimas indulgentias sacri Iubilei, etiam anni centesimi, ac plures gratias // et facultates que in bulla latius exprimuntur, ac ut ipsas gratias indulgentiarum defunctis in purgatorio existentibus parentibus vel amicis communicare possint per mo- // dum suffragii.

Et insuper concessit omnibus christifidelibus qui huiusmodi indulgentiarum durante triennio a die publicationis earum que facta est mensis septembris die vicesima // 10 tertia anno quintodecimo, voluerint esse participes ut possint eligere aliquem idoneum presbyterum secularem vel cuiusvis ordinis regularem in suum confessorem, // qui vita eis comite in casibus dicte sedi reservatis preterquam offense ecclesiastice libertatis criminum, heresis et rebellionis aut conspirationis in personam vel statum // Romani pontificis seu sedem predictam, falsitatis literarum supplicationum et commisionum apostolicarum, invasionis, depredationis, occupationis et devastationis terrarum et maris Romane ecclesie mediate // vel immediate subiectorum, offense personalis in episcopum vel alium prelatum, prohibitionis devolutionis causarum ad Romanam curiam, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium, semel dumtaxat in vita, in aliis vero quotiens fuerit oportunum // confessionibus eorum diligenter auditis pro commissis sibi debitam absolutionem impendat et iniungat penitentiam salutarem, necnon vota quecumque // 15 ultramarino liminum apostolorum Petri et Pauli ac sancti Iacobi in Compostella necnon castitatis et religionis votis dumtaxat exceptis, in alia pietatis opera commutare valeat.

Quodque confessor quem // quilibet ipsorum elegerit, omnium peccatorum suorum de quibus corde contriti et ore confessi fuerint, etiam semel in vita et in mortis articulo quotiens ille imminebit, etiam si tunc eos decedere non contingat, plenissimam remissionem eis auctoritate apostolica concedere possit, sic tamen quod idem confessor satisfactionem que alteri facienda fuerit, iniungat et confitens ex confidentia huiusmodi concessionis vel remissionis nul- // latenus illicitum aliquid committat.

¹ Met enige redactionele ingrepen en noten van WvB.

Quas quidem indulgentias, gratias et facultates vult et decernit per quamcumque suspensionem aut revocationem nequaquam comprehendi sed semper exceptas censi debere, prout in // litteris apostolicis desuper confectis plenius continetur.

Ceterum quia postmodum prefatus illustrissimus princeps Carolus prefatum magistrum Adrianum nuntium et commissarium ad invictissimum principem dominum Ferdi- // 20 nandum Aragonum et Sicilie regem catholicum pro nonnullis suis negotiis illic peragendis oratorem seu nuntium destinaverit et de proximo ad dictas partes eum reverti non speretur, idem sanctissi- // mus dominus noster papa, ne hoc pium sanctum et pernecessarium opus indulgentiarum propter ipsius Adriani commissarii absentiam intermittatur, differatur et interim detrimentum patiat, providere volens nos // Ioannem Huberti de Loemel, archidiaconum Famenne prefatum, loco dicti magistri Adriani, donec ad partes huiusmodi redierit et onus huiusmodi commissionis prosequi voluerit, dumtaxat quo ad omnia in dictis literis // apostolicis contenta exequenda, ac cum omnibus facultatibus per easdem literas ipsi domino Adriano et deputandis ab eo concessis auctoritate apostolica per nonnullas alias literas apostolicas in forma brevis sub an- // nulo piscatoris substituit et surrogavit ac quo ad hoc nos suum et dicte sedis nuntium et commissarium constituit et deputavit.

Nobisque et a dicto domino Adriano post eius reditum et re assumptionem // 25 dicti oneris ac ab utroque nostrum deputandis nonnullas alias et ampliores a prioribus facultates concessit et indulsit. Necnon pro pleniori in eisdem literis apostolicis contentorum executione venerabilem // et circumspectum virum dominum Bernardinum de Salviatis ecclesie sancti Donatiani Brugensis, Tornacensis diocesis canonicum, cum eisdem facultatibus nobis adiungendum duxit, ita tamen quod unus nostrum alte- // ro requisito et consentiente ea exequi possit, prout hec et alia in eisdem literis apostolicis in forma brevis plenius continentur et habentur.

Et quia devotus in Christo *conventus sancte Ursule tertie regule // sancti Francisci de Purmereijndt*² ad pretactum indulgentiarum opus iuxta summi pontificis intentionem et nostram ordinationem de bonis suis pie *contribuit*, ideo auctoritate apostolica prefata // nobis commissa de consensu antedicti domini Bernardini legitime requisiti nobis expresse prebito, ut dictis gratiis et indulgentiis uti, potiri et gaudere possit et valeat per presentes nostras literas at- // 30 testamur.

Datum *in Purmereijndt* sub sigillo nostro quo in talibus utimur, anno Domini millesimo quingentesimo decimo *septimo* mensis *iunii* // die *vero decimo septimo*.

Forma absolutionis in vita totiens quotiens.

Misereatur tui etc. Dominus noster Iesus Christus per merita sue passionis te absolvat: et ego Eius ac apostolica auctoritate te absolvo a vinculo excommu- // nicationis minoris si ligaris; et absolvo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen.

35 Forma absolutionis et plenissime remissionis // semel in vita et in quocunque mortis articulo.

Misereatur tui etc. Dominus noster Iesus Christus per merita sue benedictae passionis te absolvat. Et ego Eius ac apostolica auctoritate te absolvo, // primo a sententia excommunicationis maioris vel minoris si ligaris; deinde absolvo te ab omnibus peccatis tuis

² De geursiveerde tekst is met de hand ingevuld.

conferendo tibi plenissimam // omnium peccatorum tuorum remissionem, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen.

== ==

Aan allen en een ieder afzonderlijk die de onderhavige brief zullen inzien, wenst Johannes Huberti van Loemel, meester in de vrije kunsten, licentiaat in het wereldlijk en kerkelijk recht, aartsdiaken van Famenne in de illustere Kerk van Luik,³ gezant en commissaris van de Heilige Apostolische Stoel: Zaligheid in de Heer!

Wij maken bekend, dat onze allerheiligste heer, paus Leo X,⁴ op de aller-dierbaarste smeekbeden van de hoogverheven vorst van de Spaanse landen, Karel, aartshertog van Oostenrijk, om redenen die in de bul⁵ van onze voornoemde allerheiligste heer uiteengezet zijn, aan alle christenen in de gebieden van voornoemde vorst en aan hen die op plaatsen in de omgeving en in omringende bisdommen verblijven, of die daarheen vanuit andere streken of plaatsen om wat voor reden dan ook terugkeren, en die de kerken en altaren volgens de aanwijzing van de eerwaarde vader, heer Adriaan Florisz van Utrecht,⁶ proost van de Sint-Salvatorkerk⁷ in Utrecht, die de voornoemde allerheiligste vader daartoe tot enige gezant en commissaris van hem en de Apostolische Stoel heeft aangesteld, ofwel op aanwijzing van de door deze Adriaan gedelegeerden of gedelegeerde, bezoeken en bijdragen aan het werk van de aflaten, de volledige aflaten van het heilige Jubeljaar, tevens het honderdste jaar, heeft verleend en nog meer genadegaven en voordelen die in de bul uitgebreid vermeld worden en dat zij die genadegaven van de aflaten bij wijze van voorspraak deelachtig kunnen laten worden aan overleden verwanten en vrienden in het vagevuur.

En daarenboven heeft hij toegestaan aan alle christenen die deze aflaten gedurende een periode van drie jaar vanaf de dag van hun afkondiging die plaats heeft gevonden op 23 september van het jaar 1515 deelachtig willen worden, dat zij een geschikte priester, wereldgeestelijke of lid van een reguliere orde, tot biechtvader kunnen kiezen die tijdens hun leven in gevallen die aan genoemde Stoel voorbehouden zijn, behalve bij misdaden inzake schending van de vrijheid van de Kerk, ketterij, rebellie of samenzwering tegen de persoon of positie van de bisschop van Rome of voornoemde Stoel, vervalsing van apostolische brieven, smeekbeden en benoemingsbrieven, het aanvallen, plunderen, bezetten en verwoesten te land en ter zee van bezittingen van de Kerk van Rome, indirect of direct, persoonlijke belediging van een bisschop of andere prelaat, het beletten van het voorleggen van rechtszaken aan de Romeinse curie, de uitvoer van wapens en andere verboden zaken naar de gebieden der ongelovigen, eenmaal tijdens hun leven, in andere gevallen zo vaak als dat wenselijk is, na hun biecht met aandacht gehoord te hebben hun de verschuldigde absolutie voor wat zij bedreven hebben kan geven en een heilzame penitentie dient op te leggen.

Ook kan hij geloften, welke dan ook (met uitzondering althans van de gelofte overzee te gaan,⁸ de geloften om te pelgrimeren naar de graven van de apostelen Petrus en Paulus en naar Sint-Jacobus van Compostela en ook die van kuisheid en het monastieke leven) wijzigen in andere godvruchtige werken.

³ Streek ten oosten van de Maasvallei in België bij Dinant. Famenne was een van de zeven aartsdiaconaten van het bisdom Luik.

⁴ Paus van 1513 tot 1523. Hij kwam uit het geslacht van de Medici. Om financiële tekorten aan te vullen ging hij aflaten verkopen.

⁵ Aflaatbul van 7 september 1515. Het gaat hier om de dijkaflaat, die uitvoeriger wordt besproken in hoofdstuk IV.

⁶ De latere paus Adrianus VI.

⁷ Ook genoemd Oudmunsterkerk.

⁸ Bedoeld is: een pelgrimage naar het Heilige Land.

Ook kan de biechtvader die een ieder van hen gekozen heeft, hun van al hun zonden die zij in de rouwmoedigheid van hun hart en met de mond beleden hebben, eveneens eenmaal in hun leven en elke keer als zij in stervensgevaar verkeren, ook als zij dan niet overlijden, volledige kwijtschelding op grond van het apostolisch gezag verlenen, op die voorwaarde echter, dat die biechtvader de zelfde penitentie oplegt als aan een ander en de biechteling uit vertrouwen op deze gunst en vergiffenis geenszins iets ongeoorloofds bedrijft.

Deze aflaten, genadegaven en voordelen kunnen volgens zijn wil en besluit absoluut niet geschorst of herroepen worden, maar moeten beschouwd worden als voor altijd gegeven, in overeenstemming met wat in bovenstaande apostolische brief uitvoerig vermeld staat.

Maar omdat later voornoemde hoogverheven vorst Karel voornoemde meester Adriaan, gezant en commissaris, naar de onoverwinnelijke vorst heer Ferdinand, katholiek koning van Aragon en Sicilië, als zijn woordvoerder en gezant gestuurd heeft om daar zijn belangen te behartigen,⁹ en er niet de hoop bestaat dat hij binnenkort naar genoemde streken zal terugkeren, heeft onze allerheiligste heer paus, om te voorkomen dat dit vrome, heilige, uiterst noodzakelijke werk van de aflaten vanwege de afwezigheid van die commissaris Adriaan onderbroken en uitgesteld wordt en intussen schade ondervindt, in de wens een voorziening daarvoor te treffen, ons voornoemde Johannes Huberti van Loemel,¹⁰ aartsdiaken van Famenne, in plaats van genoemde meester Adriaan, totdat die naar zijn huidige werkzaamheden terugkeert en deze taak voortzet, om wat in genoemde apostolische brief vervat is volledig uit te voeren en met alle mogelijkheden die door middel van die brief aan heer Adriaan en de door hem aangestelde gedelegeerden zijn toegestaan, op grond van het apostolisch gezag door sommige andere apostolische brieven in de vorm van een breve¹¹ die met de Vissersring gezegeld is,¹² aangesteld en vervangen, en heeft hij ons hiertoe tot gezant en commissaris van hem en de Heilige Stoel aangesteld en benoemd. En aan ons en aan de gedelegeerden die door genoemde heer Adriaan na zijn terugkeer en hervatting van de genoemde taak en door elk van ons beiden worden aangesteld, heeft hij enige andere en ruimere mogelijkheden verleend en toegestaan.

En tot vollediger uitvoering van wat in de apostolische brief vervat is heeft hij de eerwaarde en geachte heer Bernardinus de Salviatis van de kerk van de heilige Donatianus te Brugge, kanunnik van het bisdom Doornik,¹³ met dezelfde bevoegdheden aan ons toegevoegd, met dien verstande dat een van ons na raadpleging van de ander en met diens instemming dat kan uitvoeren zoals dit en nog meer in de genoemde apostolische brief in de vorm van een breve uitvoeriger beschreven staat.

En omdat het in Christus godvruchtige convent van de heilige Ursula van de derde regel van Sint Franciscus uit Purmerend¹⁴ aan het voornoemde werk van de aflaten volgens de bedoeling van de hoogste bisschop, en onze aanwijzing van zijn bezittingen vroom heeft bijgedragen, getuigen wij door middel van dit schrijven daarom op grond van het voornoemde apostolische gezag dat ons is toevertrouwd, en met de ons uitdrukkelijk verleende instemming van eerder genoemde heer Bernardinus die daartoe wettig benaderd is,

⁹ Na een lange regering stierf Ferdinand van Arragon, de grootvader van Karel V, op 23 januari 1516, nog geen jaar na de uitgave van deze aflat. Adriaan Florisz was door Karel naar Spanje gestuurd om Ferdinand af te brengen van zijn voornemen Karels jongere broer Ferdinand, die aan het Spaanse hof was opgevoed, aan te wijzen als zijn opvolger.

¹⁰ Zie voor verdere gegevens over deze Johannes Hubrechts van Loemel: Indekeu 1984, 50-75.

¹¹ Kort schrijven van de paus.

¹² De zegelring van de paus.

¹³ Deze kanunnik gaf Gerard David in 1501 de opdracht een werk schilderen voor de Sint-Donaas in Brugge. Daarvan is een paneel bewaard waar de gever op staat afgebeeld met drie heiligen, Martinus, Bernardinus van Siena en Donatianus. Het bevindt zich in de National Gallery in Londen.

¹⁴ De niet gecursiveerde woorden zijn in het document met de hand ingevuld.

dat het genoemde genadegaven en aflaten kan en mag gebruiken, verkrijgen en in vreugde deelachtig zijn.

Gegeven te Purmerend, voorzien van ons in dergelijke gevallen gebruikte zegel, in het jaar des Heren 1517, op de 17^e dag van de maand juni.

Formulier van de absolutie zo vaak als het nodig is bij leven.

Moge Hij zich over U ontfermen enz. Onze Heer Jezus Christus moge U door de verdiensten van zijn lijden en sterven van uw zonden ontslaan. En ik ontsla U op Zijn gezag en dat van de Heilige Stoel van de boeien van de kleine excommunicatie, als U daardoor gebonden bent, en ik ontsla U van al uw zonden, in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

Formulier van de absolutie en volledige kwijtschelding eenmaal bij leven en telkens in stervensgevaar.

Moge Hij zich over U ontfermen enz. Onze Heer Jezus Christus moge U door de verdiensten van zijn gezegend lijden en sterven van uw zonden ontslaan. En ik ontsla U op zijn gezag en dat van de Heilige Stoel allereerst van het vonnis van de grote en kleine excommunicatie, als U daardoor gebonden bent. Vervolgens ontsla ik U van al uw zonden en geef U volledige kwijtschelding van al uw zonden, in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.